

Фолікулярна кіста нижньої щелепи у дитини: випадок з клінічної практики

П. І. Ткаченко
С. О. Білоконь
О. В. Гуржій
А. М. Гоголь
Н. П. Білоконь

За даними літератури, одонтогенні кісти щелеп у дорослих складають від 6,4% до 17% всіх захворювань щелепно-лицевої ділянки, а у дітей 5–12 років — приблизно 70% кістозних пошкоджень щелеп [1, 3].

В структурі одонтогенних кіст у дорослих 17,4–19% складає фолікулярна кіста (ФК), що є результатом кістозного перетворення тканин фолікула. Натомість у дітей та підлітків цей показник становить 35,5–42% [2].

Фолікулярні кісти зазвичай поодинокі, але можуть бути і множинні. Розміри їх варіабельні (табл.).

Зустрічаються фолікулярні кісти у всіх вікових періодах, однак найчастіше у молодих людей 7–25 років (34% хворих — до 14 років). Локалізація ФК теж залежить від віку: у дітей — частіше в ділянці нижніх молярів (20,8%) і верхніх іклів (10%), а у дорослих — в ділянці нижніх зубів мудрості (23,3%) і верхніх іклів (18,3%) [6].

Не зупиняючись на загальновідомих особливостях мікроскопічної будови фолікулярної кісти, зазначимо, що істинна ФК є наслідком порушення нормального розвитку та прорізування зубного зародка і пов'язана із зубною ретенцією [5]. За статистикою, від 10% зубів, що не прорізувалися, можуть виникати фолікулярні кісти. Джерелом їх росту є частина зубного зародка, зокрема маленькі кісти, розташовані між коронкою зуба і капсулою фолікула, які за фізіологічних умов приймають участі у зубоутворенні, а лише сприяють прорізуванню. Якщо з будь-яких причин прорізування затримується,

то ці маленькі кісти можуть досягти великих розмірів [4].

Припускається, що ФК розвиваються і внаслідок дегенеративних змін у епітелії зубного фолікула, який піддається зворотньому розвитку шляхом накопичення рідини між коронкою зуба та епітеліальною мембраною, що пояснює виникнення кіст в період росту зубів, коли зберігається епітелій зубної пластинки [6].

Існує думка, що ФК є наслідком попадання інфекції із каріозних тимчасових зубів та мигдаликів у фолікул постійного зуба. В їх етіології значну роль відіграє і спадковість як фізіологічний фон, на якому трансформуються впливи ендо- та екзогенних чинників [6].

Сприятливими факторами виникнення ФК являються травма, запалення, переохолодження, що порушують нормальне формування зуба. У період статевого дозрівання можливе прискорення росту цих кіст [4].

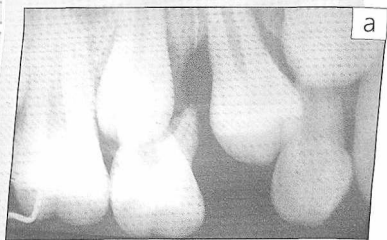
Зазвичай зародок зуба, пов'язаний з ФК, зупиняється в розвитку на стадії, в якій відбулося кістозне перетворення. Однак після цистотомії розвиток такого зуба може відновитися [5].

У формуванні ФК розрізняють дві стадії (Є. Ю. Симановська, 1964):

1) прихований розвиток із відсутністю клінічних симптомів: визна-

Таблиця
Розміри фолікулярних кіст за діаметром (Л. К. Авазматова) та об'ємом (С. А. Мінков)

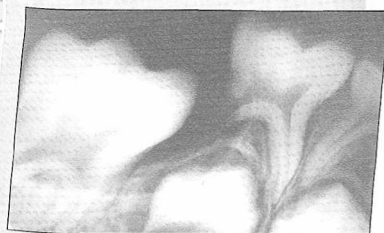
Фолікулярні кісти	Діаметр, см	Об'єм, см ³
малі	до 1,5	до 3
середні	1,5–2,5	3–10
великі	більше 2,5	10–40

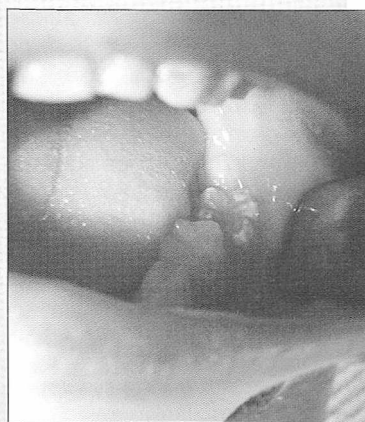
Мал. 1.
Рентгенологічна картина фолікулярних кіст: а) від 14 зуба; б) від 15 зуба; в) від 25 зуба; г) від 35 зуба

Мал. 2.
Рентгенологічна картина при кісті прорізування від 44 зуба

Мал. 3.
Рентгенологічна картина фолікулярних кіст від 46 (а) та 36 (б) зубів

Мал. 4.
Ділянки оперативного втручання через 1 місяць після цистотомії

частіше відсутність постійного зуба або затримка зміни тимчасового;

2) поява деформації альвеолярного відростка або тіла щелепи за рахунок щільного безболісного/малоболісного припухання (якщо без нагноєння); виникає пергаментний хруст та флюктуація (в цій стадії можливе інфікування кісти).

Нерідко зустрічається сполучення ФК з іншою патологією, зокрема із радикулярною кістою (мал. 1), твердою кореневою одонтомою, ретенцією та дистопією зубів, амелобластомою (є дані, що 1/3 амелобластом виникає саме у ФК). Відомі випадки розвитку плоскоклітинного ороговіваючого раку в стінці ФК [6].

Ми спостерігали досить цікавий, на наш погляд, випадок сполучення ФК із кістою прорізування, яка зустрічається над зубом, що прорізується у вигляді випинання, вкритого незмінними яснами. Коли в порожнину такої кісти відбувається крововилив, то «випинання» набуває синього кольору. При цьому в кістковій тканині порожнини не спостерігаються (мал. 2), а гідравлічний тиск кістозного вмісту гальмує прорізування зуба.

У згаданому клінічному випадку в клініку нашої кафедри звернулися батьки 7-річного хлопчика зі скаргами на відсутність у зубному ряді 36 і 46 зубів та наявність в їх ділянці «здуття» ясен. Об'єктивним обстеженням встановлено: обличчя симетричне, регіонарні лімфовузли не збільшені, відкриття рота в повному обсязі, слизова оболонка порожнини рота без видимих патологічних змін. Прикус змінений. Верхній зубний ряд закінчується 16 та 26 зубами, а нижній — інтактними 75 та 85, які безболісні при перкусії та нерухомі. В ділянці відсутніх 36 і 46 зубів ясна звичайного забарвлення, однак тіло нижньої щелепи дещо деформоване з боку присінку порожнини рота за рахунок наявності безболісного «вибухання» м'якоеластичної консистенції, при пальпації якого визначається флюктуація по фокусу припухання. Рентгенологічно: в ділянках 36 та 46 зубів — ділянки гомогенного розрідження кісткової тканини овальної форми з чіткими межами та ободком осифікації, в яких знаходяться зародки 36 та 46. Межі розріджень

досягають дистальних коренів 75 та 85 зубів, причому дистальний корінь 85 повністю резорбований, а на дистальному корені 75 зуба в місці прилягання 36 спостерігається невелика ділянка резорбції. Самі ж 36 та 46 зуби дещо дистоповані, кісткова тканина над ними відсутня (мал. 3).

На підставі скарг, даних об'єктивного обстеження та рентгенографії нами встановлено остаточний діагноз: фолікулярні кісти нижньої щелепи від 36 та 46 зубів, кісти прорізування в ділянках 36 та 46 зубів.

При аналізі доступних літературних джерел ми не зустрічали описання подібних сполучень кістозних уражень щелеп.

Враховуючи те, що після оперативного втручання з приводу фолікулярних кіст вподальшому можливий нормальний розвиток «причинних» зубів із їх відповідним розташуванням в зубних рядах, ми провели цистотомію кістозних уражень з частковим оголенням коронок 36 та 46 зубів. При цьому

у 36 зуба було оголено всі жувальні бугри, а у 46 — тільки дистальні. 75 та 85 зуби було вирішено залишити в зубних рядах. Дитину взято під диспансерний нагляд.

Післяопераційний період без ускладнень.

Через 1 місяць після оперативного втручання 36 зуб повністю знаходився в зубному ряді на відповідному місці, а 46 прорізався не весь і був дещо дистопованим (мал. 4). Деформація нижньої щелепи майже відсутня, 75 нерухомий, а 85 зуб набув I ступеню рухомості. На наш погляд, він в певній мірі заважав прорізуванню 46 зуба, тому був видалений.

Дитина і надалі знаходиться під диспансерним наглядом.

Наведений клінічний випадок підтверджує дані про різноманітність сполучень фолікулярних кіст з іншими нозологічними формами уражень щелеп та підкреслює необхідність індивідуального підходу при виборі лікувальної та реабілітаційної тактики у кожному конкретному випадку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Готь І. М., Нетлюх А. В., Варес Я. Е. та співавт. Застосування удосконаленого способу кістектомії з алобрефотрансплантацією // *Новини стоматології*.— 2002.— № 4.— С. 40–41.
2. Йорданишвили А. К. *Хирургическое лечение периодонтитов и кист челюстей*.— СПб.: Нордмедиздат, 2000.— 210 с.
3. Колесов А. А., Воробьев Ю. И., Каспарова Н. Н. *Новообразования мягких тканей и костей лица у детей и подростков*.— М.: Медицина, 1989.— 302 с.
4. Ткаченко П. І., Білоконь С. О., Гуржій О. В., Білоконь Н. П. *Хронічний гранульоматозний періодонтит та кісти щелеп*.— Полтава, 2006.— 54 с.
5. Ткаченко П. І., Білоконь С. О., Гуржій О. В. та співавт. *Щелепні кісти: спроба узагальнення літературних даних і власних спостережень // Стоматолог*.— 2005.— № 11 (91).— С. 17–23.
6. Токарева Е. В., Донский Г. И., Василенко И. В., Винников Ю. М. *Фолликулярные кисты и одонтогенные кератокисты челюстей*.— Севастополь-Донецк, 2003.— 127 с.

НОВОСТИ

Антациды помогут в борьбе с кариесом, гингивитом и пародонтозом

Ученые университетов Рочестера (Великобритания) и Гетенбурга (Швеция), работающие под руководством Роберта Маркеса (Robert Marquis), утверждают, что антацидные препараты, используемые для борьбы с изжогой, обладают способностью нейтрализовать микроорганизмы, населяющие ротовую полость и приводящие к развитию кариеса, гингивита и пародонтита. Из-за постоянного сосания карамелек и употребления сладких напитков организм многих из нас не справляется с работой по восстановлению поврежденных, нанесенных нашим зубам и деснам бактериями, что приводит к развитию кариеса, пародонтоза и гингивита.

Бактериальные токсины запускают в ротовой полости одну из основных иммунных реакций организма — воспаление. При этом происходит накопление иммунных клеток в деснах, что, к сожалению, приводит не только к уничтожению бактерий, но и к повреждению тканей десен. В наиболее тяжелых случаях битва иммунитета с бактериями затягивается и развивается воспаление десен — гингивит.

Первым признаком процветания бактерий в ротовой полости является закисление среды. Повышение кислотности приводит к химической модификации лансопризола, активизирующей его антибактериальную активность.

Возвращение кислотно-щелочного баланса в норму «отключает» лансопризол.

По словам Маркеса, бензимидазолы перестали быть только средством для лечения изжоги, возможно, в скором будущем они станут обязательным компонентом зубных паст и эликсиров.

По материалам:
ScienceDaily